

معاونت پژوهش و فن آوری

به نام خدا مشور اخلاق پژوهش

مایاری از خداوند سبحان و اعتماد به این که عالم محضر خداست و همواره ناظر بر اعمال انسان و به منظور پاس داشت مقام بلند دانش و پژوهش و نظر به اهمیت جایگاه دانشگاه در اعتلای فرهنگ و تمدن بشری، مآداً انجمن و اعضاء هیئت علمی و اساتید دانشگاه آزاد اسلامی متعهد می گردیم اصول زیر را در انجام فعالیت های پژوهشی مد نظر قرار داده و از آن تخلفی نکنیم:

- ۱- اصل حقیقت جویی: تلاش در راستای پی جویی حقیقت و وفاداری به آن و دوری از حرکت پنهان سازی حقیقت.
- ۲- اصل رعایت حقوق: التزام به رعایت کامل حقوق پژوهشگران و پژوهشگران (انسان، حیوان و نبات) و سایر صاحبان حق.
- ۳- اصل مالکیت مادی و معنوی: تعهد به رعایت کامل حقوق مادی و معنوی دانشگاه و کلیه بهکاران پژوهش.
- ۴- اصل منافع ملی: تعهد به رعایت مصالح ملی و در نظر داشتن پیشبرد و توسعه کشور در کلیه مراحل پژوهش.
- ۵- اصل رعایت انصاف و امانت: تعهد به اجتناب از حرکت جانب داری غیر علمی و حفاظت از اموال، تجهیزات و منابع در اختیار.
- ۶- اصل رازداری: تعهد به صیانت از اسرار و اطلاعات محرمانه افراد، سازمان ها و کشور و کلیه افراد و نهاد های مرتبط با تحقیق.
- ۷- اصل احترام: تعهد به رعایت حریم ها و حرمت ها در انجام تحقیقات و رعایت جانب تقد و خودداری از حرکت حرمت شکنی.
- ۸- اصل ترویج: تعهد به رواج دانش و امانت نتایج تحقیقات و انتقال آن به بهکاران علمی و دانشجویان به غیر از مواردی که منع قانونی دارد.
- ۹- اصل برانست: التزام به برانست جویی از حرکت رفتار غیر حرفه ای و اعلام موضع نسبت به کسانی که حوزه علم و پژوهش را به شبهه های غیر علمی می آلاینند.

معاونت پژوهش و فن آوری
به نام خدا
تعهد اصالت رساله یا پایان نامه تحصیلی

اینجانب سیدمحمدصادق موسوی دانش آموخته مقطع کارشناسی ارشد در رشته مشاوره خانواده که در تاریخ ۱۳۹۳/۵/۲۶ از پایان نامه خود تحت عنوان " نقش واسطه گری ابعاد هویت برای رابطه الگوی ارتباطی خانوادگی با سازگاری زناشویی دردانشجویان متاهل کارشناسی ارشد دانشگاه آزاد مرودشت " با کسب نمره دفاع نموده ام بدینوسیله متعهد می شوم:

- ۱) این پایان نامه حاصل تحقیق و پژوهش انجام شده توسط اینجانب بوده و در مواردی که از دستاوردهای علمی و پژوهشی دیگران (اعم از پایان نامه، کتاب، مقاله و ...) استفاده نموده ام، مطابق ضوابط و رویه موجود، نام منبع مورد استفاده و سایر مشخصات آنرا در فهرست مربوطه ذکر و درج کرده ام.
- ۲) این پایان نامه قبلاً برای هیچ مدرک تحصیلی (هم سطح، پایین تر یا بالاتر) در سایر دانشگاه ها و موسسات آموزش عالی ارائه نشده است.

۳) چنانچه بعد از فراغت از تحصیل، قصد استفاده و هرگونه بهره برداری اعم از چاپ کتاب، ثبت اختراع و ... از پایان نامه داشته باشم، از حوزه معاونت پژوهشی واحد مجوزهای مربوطه را اخذ نمایم.

۴) چنانچه در هر مقطع زمانی خلاف موارد فوق ثابت شود، عواقب ناشی از آن را می پذیرم و دانشگاه آزاد اسلامی واحد مرودشت مجاز است با اینجانب مطابق ضوابط و مقررات رفتار نموده و در صورت ابطال مدرک تحصیلی ام هیچگونه ادعایی نخواهم داشت.

نام و نام خانوادگی:

تاریخ و امضاء

دانشگاه آزاد اسلامی

واحد مرودشت

دانشکده علوم تربیتی و روانشناسی، گروه مشاوره

**پایان نامه برای دریافت درجه کارشناسی ارشد (M.A) در رشته مشاوره
خانواده**

عنوان:

**نقش واسطه‌گری ابعاد هویت برای رابطه الگوی ارتباطی خانواده
با سازگاری زناشویی در دانشجویان متاهل دانشگاه آزاد مرودشت**

استاد راهنما:

دکتر زهرا قادری

نگارش:

سید محمد صادق موسوی

تابستان ۱۳۹۳

صورتجلسه دفاع از پایان نامه کارشناسی ارشد (M.A)

نام و نام خانوادگی دانشجو : سید محمد صادق موسوی در تاریخ /

۱۳۹۳/

رشته : مشاوره خانواده

از پایان نامه خود با عنوان نقش واسطه‌گری ابعاد هویت برای رابطه
الگوی ارتباطی خانواده با سازگاری زناشویی در دانشجویان متأهل
دانشگاه آزاد مرودشت

با درجه و نمره دفاع نموده است.

نام و نام خانوادگی اعضای هیات داور
هیات داور

امضاء اعضای

سمت

استاد راهنما

۱ - سرکارخانم دکتر زهرا قادری

استاد مشاور

۲ -

استاد داور

۳ - سرکارخانم دکتر نازنین هنرپروران

استاد داور

۴ - جناب آقای دکتر مسلم صالحی

مدیر/معاونت پژوهشی

مراتب فوق مورد تایید است .

مهر و امضاء

سپاسگذاری:

سپاس بی پایان پروردگار بی همتا که فرصت فراگیری دانش را ارزانیم کرد.

تقدیم بہ:

پروفیسر

استاد راهنمای گرانقدر سرکار خانم دکتر زهرا قادری، استاد بی ادعا و بااخلاق، پاس می دارم گرمی نگاهتان، آرامش کلامتان را که همواره در طول این دوره تلاش، روح مضطربم را به ساحل آرامش، هدایت نمودید. امیدوارم بتوانم از تجربه های شما در زندگی استفاده نمایم و شما را الگو و سرمشق در زندگی، قرار دهم.

از خانم دکتر ژاله رفاهی که که تا مدتی مشاوره این پژوهش را قبول کردند و پیشنهادات خوبی دادند، کمال تشکر را می نمایم.

سپاس از اساتیدی که در این دو سال تجربه های ارزنده خود را در اختیار اینجانب قرار دادند، بخصوص خانم دکتر هنرپروران که از ایشان تجربه ها کسب نمودم تشکر مینمایم، چندان که حال نیز زحمت استاد داور داخلی این پایان نامه را به عهده دارند. همچنین باتشکر از آقای دکتر صالحی که زحمت استاد داور خارجی پایان نامه بنده را عهده دار شدند.

و مدیر گروه محترم سرکار خانم دکتر معین، تشکر از ایشان بخاطر راهنمایی مکررشان در انتخاب درسه ها و...

در نهایت از همه دانشجویانی که در این پژوهش همکاری لازم را با بنده داشتند، کمال تشکر را مینمایم.

سپاس بی نهایت از خواهر و برادرانم که در مدت نوشتن پایان نامه برای من قوت قلب بودند.

چکیده پژوهش

پژوهش حاضر با هدف بررسی نقش واسطه‌گری ابعاد هویت برای رابطه الگوی ارتباطی خانواده با سازگاری زناشویی که باروش توصیفی از نوع همبستگی انجام گرفت. بدین منظور از پرسشنامه های سازگاری زناشویی (das)، در سال ۱۹۷۶، پرسشنامه ابعاد هویت

چیک برگر، در سال ۱۹۸۱، پرسشنامه الگوی ارتباطات خانوادگی تجدید نظر شده فیتز پاتریک و ریچی (۱۹۹۴) استفاده شد. جامعه آماری شامل کلیه دانشجویان متاهل مقطع کارشناسی ارشد و رودی سالهای ۹۱ و ۹۲ دانشگاه می باشد، که باروش نمونه گیری خوشه ای مرحله ای که جمعا ۱۰۰ نفر شدند، انتخاب و پرسشنامه در اختیار آنها قرار گرفت. تجزیه تحلیل داده ها با استفاده از ضریب همبستگی پیرسون و تحلیل رگرسیون سلسله مراتبی و در سطح استنباطی با استفاده از روش تحلیل مسیر با استفاده از روش بارون و کنی انجام گرفت. نتایج تحلیل ضریب همبستگی پیرسون نشان داد، در الگوی ارتباطی خانوادگی، الگوی گفت و شنود با ابعاد هویت فردی و ملی-مذهبی رابطه مستقیم معنی دار دارد. الگوی همنوایی با هویت قومی رابطه مستقیم معنی دار و با هویت ملی رابطه معکوس معنی دار وجود دارد. همچنین در مورد سازگاری زناشویی، این متغیر با الگوی گفت و شنود، رابطه مستقیم معنی دار وجود دارد، ولی با الگوی همنوایی رابطه معنی دار، دیده نشد. در مورد رابطه ابعاد هویت با سازگاری زناشویی نیز می توان گفت از بین الگوهای ابعاد هویت فقط هویت ملی-مذهبی با سازگاری زناشویی رابطه معنی دار وجود دارد. در مورد نقش میانجی گری ابعاد هویت برای دو متغیر دیگر، نتایج نشان داد در مجموع در این مدل، بیست و یک درصد از واریانس سازگاری زناشویی توسط الگوهای ارتباطی خانوادگی و ابعاد هویت تبیین می شود. و همین طور هویت ملی-مذهبی نقش واسطه گری جزئی برای الگوی گفت و شنود و سازگاری زناشویی ایفا می نماید.

کلیدواژه ها: ابعاد هویت، سازگاری زناشویی، الگوی ارتباطی خانواده.

وهمه شهدای گمنام

شهرستان مرودشت

فهرست مطالب

عنوان شماره صفحه

.....	چکیده
.....	۱..
فصل اول: کلیات تحقیق	
.....	مقدمه:
.....	۲
.....	بیان مسأله:
.....	۴
.....	اهمیت و ضرورت
.....	تحقیق:.....
.....	۸
.....	اهداف و فرضیه های
.....	تحقیق:.....
.....	۹
.....	تعاریف نظری
.....	و عملیاتی:.....
.....	۱۰
فصل دوم: مروری بر ادبیات تحقیق و پیشینه تحقیق	

.....	مقدمه:	۱۳
	تعریف	
.....	ازدواج:	۱۳
	عوامل موثر در ایجاد یک زندگی زناشویی	
.....	موفق:	۱۴
	مبانی نظری	
.....	سازگاری:	۱۶
	عوامل موثر در سازگاری	
.....	زناشویی:	۱۷
	پیامدهای سازگاری	
.....	زناشویی:	۲۱
	دوره	
.....	سازگاری:	۲۱
	مبانی نظری الگوهای	
.....	ارتباطی:	۲۵
	انواع خانواده بر اساس الگوهای	
.....	ارتباطی:	۲۷
	جهت گیری گفت و شنود، جهت گیری همنوایی	
.....	و عملکرد خانواده:	۳۱
	رابطه منفی ابعاد جهت گیری گفت و شنود و جهت گیری	
.....	همنوایی:	۳۴
	اثر تعاملی ابعاد جهت گیری گفت و شنود و جهت گیری	
.....	همنوایی:	۳۶
	نقش رهبری در الگوی ارتباطی	
.....	خانواده:	۳۸

شیوه های تحقیق در دوره الگوهای ارتباطات

خانواده:	۴۲
نظریه دانشمندان درباره هویت:	۴۶
رویکردهای ساختاری با محتوای	
هویت:	۵۵
نظریه هویت اجتماعی:	۶۰
نظریه بین فرهنگی خود:	۶۲
تحقیقات انجام شده در خارج:	۶۹
تحقیقات انجام شده در داخل ایران:	۷۴
جمع بندی:	۸۰

فصل سوم: روش اجرای تحقیق

مقدمه:	۸۲
طرح پژوهش:	۸۲
جامعه آماری:	۸۲
نمونه و روش نمونه گیری:	۸۲
ابزار پژوهش:	۸۲
روش جمع آوری اطلاعات:	۸۶
روش تجزیه و تحلیل داده ها:	۸۶
ملاحظات اخلاقی:	۸۶

فصل چهارم: تجزیه و تحلیل داده ها

مقدمه:	۸۷
یافته های توصیفی:	۸۷
یافته های استنباطی:	۸۷

فصل پنجم: نتیجه گیری و پیشنهادات

خلاصه پژوهش:	۹۳
بحث و نتیجه گیری:	۹۳
محدودیت های پژوهش:	۱۰۰
پیشنهاد های پژوهش:	۱۰۱
منابع مأخذ:	

فهرست منابع فارسی: ۱۰۳.....

فهرست منابع انگلیسی: ۱۰۸.....

پیوست ها:

پرسشنامه سازگاری زناشویی: ۱۱۷.....

پرسشنامه الگوی ارتباطی خانواده: ۱۲۲.....

پرسشنامه ابعاد هویت: ۱۲۵.....

برون داد spss: ۱۲۷.....

چکیده

انگلیسی: ۱۳۷.....

فهرست اشکال

شکل ۱-۲: ترکیب جهت گیری گفت و شنود

و همنوایی: ۲۷.....

۲۷

شکل ۲-۲: ساختار هویت

مستقل: ۶۴.....

شکل ۳-۲: ساختار همبسته

خود: ۶۵.....

فهرست جداول

جدول ۱-۳: شاخص های آماری متغیرهای

پژوهش (پایایی): ۸۵.....

جدول ۱-۴: شاخص های آماری متغیرهای

پژوهش: ۸۷.....

۸۷

جدول ۲-۴: ماتریس همبستگی الگوهای ارتباطی خانوادگی

وابعاد

هویت: ۸۸.....

جدول ۳-۴: ماتریس همبستگی الگوهای ارتباطی خانوادگی

وسازگاری

- زناشویی:..... ۸۸
- جدول ۴-۴: ماتریس همبستگی ابعاد هویت
- وسازگاری زناشویی:..... ۸۸
- جدول ۴-۵: نتایج رگرسیون چندگانه به روش
سلسله مراتبی برای آزمون نقش واسطه‌گری
- ابعاد هویت:..... ۹۰
- جدول ۴-۶: تحلیل رگرسیون پیش‌بینی
هویت فردی بر حسب الگوهای ارتباطی
- خانواده:..... ۹۱
- جدول ۴-۷: تحلیل رگرسیون پیش‌بینی
هویت اجتماعی بر حسب الگوهای ارتباطی
- خانواده:..... ۹۱
- جدول ۴-۸: تحلیل رگرسیون پیش‌بینی
هویت قومی بر حسب الگوهای ارتباطی
- خانواده:..... ۹۱
- جدول ۴-۹: تحلیل رگرسیون پیش‌بینی
هویت ملی-مذهبی بر حسب الگوهای ارتباطی
- خانواده:..... ۹۱
- جدول ۴-۱۰: مدل مفروض نقش واسطه‌گری ابعاد هویت برای الگوهای ارتباطی خانواده وسازگاری
- زناشویی:..... ۹۲

مقدمه

ازدواج پیمان مقدسی است که در میان تمام اقوام و ملل، در تمامی زمانها و مکانها وجود داشته است. ازدواج سرآغاز تشکیل خانواده است و خانواده یکی از قدیمی ترین نهادهای اجتماعی است که تاریخی به قدمت حیات انسان دارد (گیدنز^۱، ترجمه ثلاثی، ۱۳۸۸).

اهمیت روابط بین اعضای خانواده به ویژه زن و شوهر، به عنوان ارکان اصلی خانواده واضح تر می گردد. رویداد ازدواج ورود به مرحله جدیدی از زندگی است که بخش بسیار مهمی از حیات فردی و اجتماعی در فرد را در بر می گیرد. احساس رضایت از ازدواج و روابط زناشویی نقش مهمی را در میزان کارکردهای بهنجار خانواده ایفا می کند. همیشه در ازدواج باید طرفین (زن و مرد) نقش مقابل یکدیگر داشته باشند، اگر این نقش را خوب ایفا کنند، از زندگیشان احساس رضایت داشته باشند، در این وضعیت می گوئیم آنها با هم سازگاری دارند. از نظر گریف زوجین سازگار، زن و شوهرهایی هستند که توافق زیادی با یکدیگر دارند، از نوع و سطح روابطشان راضی اند و از نوع و کیفیت اوقات فراغت رضایت دارند (گریف^۲، ۲۰۰۰).

1-Gednez

۲-Greef

سازگاری زناشویی^۱ سنگ زیربنای عملکرد خوب خانواده است و مهمترین عامل پیش‌بینی‌کننده بهداشت روانی فرد است (لاسول، لاسول^۲، نقل از عرفان منش، ۱۳۸۶).

سازگاری زناشویی تحت تأثیر متغیرهای زیادی قرار دارد، از جمله مسئولیت‌پذیری و رضایت زناشویی و ... از دیگر متغیرهای تأثیرگذار در سازگاری زناشویی الگوی ارتباطی خانوادگی و هویت است، که این پژوهش به بررسی آن پرداخته است.

خانواده چیزی بیش از مجموعه افرادی است که در یک فضای مادی و روانی خاص به سر برند. خانواده یک نظام اجتماعی و طبیعی است که ویژگیهای خاص خود را دارد. این نظام اجتماعی مجموعه‌ای از قواعد و اصول را ابداع و برای اعضای خود، نقشهای متنوعی تضمین می‌کند. در چنین نظامی، افراد بوسیله علایق و دلبستگی‌های عاطفی نیرومند، دیرپا و متقابل به یکدیگر متصل شده‌اند. ممکن است از شدت و حدت این علایق و دلبستگی‌ها در طی زمان کاسته شود، لیکن بازهم سابق مزبور در سراسر زندگی خانوادگی به بقای خود ادامه خواهند داد (گلدنبرگ^۳، ترجمه برواتی و نقشبندی، ۱۳۹۲).

---

^۱-maritaladjustment

^۲-Lasul&Lasul

^۳-Goldenberg

الگوی ارتباطی^۱ یک رکن مهم در خانواده‌هاست و اگر پایه این الگو درست باشد، بسیاری از مشکلات حل می‌شود. در هر جامعه‌ای خانواده یک نهاد اجتماعی است. در واقع رشد هر فرد از خانواده، شکل می‌گیرد و این رشد نیاز به ارتباط دارد. نهاد خانواده وظیفه خطیری بر عهده دارد و وظیفه خانواده مراقبت از فرزندان و تربیت آنها، برقراری ارتباط سالم اعضا با هم و کمک به استقلال کودکان و نوجوانان است (عبادی و معتمدی ۱۳۸۶).

اعضای خانواده در حین رشد به هویت اختصاصی و یکتایی خود دست می‌یابند، اما باز هم به گره خانوادگی وابستگی دارند و لذا هویت را با تصویر جمعی خاص حفظ خواهند کرد (رایس^۲، ۱۹۹۳).

نمی‌شود ادعا کرد که هویت‌یابی حلال تمام مشکلات زن و مرد است، ولی بخش بزرگی از مسائل جامعه ما در رابطه با افراد کشور ایران و بسیاری از کشورها به هویت و مشکلات آن مربوط می‌شود. بسیاری از افراد بدون پاسخگویی به پرسشهای اساسی هویت وارد زندگی می‌شوند، ازدواج می‌کنند. بر سن و سال آنها اضافه می‌شود، ولی هنوز نمی‌دانند کیستند.

---

^۱-relationship pattern

^۲-Rice

مقوله‌ای بنام هویت، نباید پیشینه‌ای به بلندای تاریخ بشریت داشته باشد، یعنی از زمانی که انسان احساس کرد، باید به کیستی و چیستی خود و این پرسش که من که و چه هستم پاسخ دهد، مقوله هویت شکل گرفت.

به اعتقاد ماریسا^۱، هویت عبارت است از سازمان دادن یک خود درونی شامل ساخت خود، سیستم باورها، آرزوها، عقاید، مهارتها و تاریخچه‌ی فردی که در واقع نتیجه یک بحران است (نقل از انصاری و اسکویی، ۱۳۸۰).

بنابراین با توجه به توصیف آنچه که گفته شد، الگوی ارتباطی خانوادگی و هویت، حضوری تأثیرگذار در سازگاری زناشویی دارند و پژوهش حاضر در نظر دارد، به بررسی نقش واسطه‌گری ابعاد هویت برای الگوی ارتباطی خانواده با سازگاری زناشویی بپردازد.

بیان مسئله

ازدواج یک نظام اجتماعی طبیعی است، که در طول تاریخ در اقوام گوناگون به شکل‌های مختلف رواج داشته است. اهمیت شناخت و بررسی عوامل که سبب قوام و استحکام آن می‌گردد، می‌تواند گامی مفید در راستای ارتقای سطح فرهنگ جامعه باشد (فهیمی، بیرامی، اکبری، و امیری پیچاکلابی، ۱۳۹۱).

---

^۱-Marcia

در میان همه‌ی عوامل در رابطه با ازدواج، مفهوم سازگاری زناشویی در مطالعه ازدواج و روابط خانوادگی جایگاه خاصی یافته است. سازگاری زناشویی در دوام و بقای ازدواج تأثیر عمده داشته و آن معطوف با محدوده‌ای است که اشخاص متأهل، تضاد را کنترل کرده و با یکدیگر کنار می‌آیند و باید توجه کرد که توانایی ما برای کنار آمدن با شخصی مقابل، تحت تأثیر عوامل بسیاری است که این عوامل (اعم از فرهنگی، روانی و...) به نوبه خود می‌توانند سازگاری زناشویی را تحت تأثیر قرار دهند.

شعاع کاظمی (۱۳۸۶) ویژگی‌های زوجهای سازگار را به شرح زیر بیان می‌کند:

۱- زن و شوهر با رابطه‌ای که دارند خود را خوشبخت می‌دانند. ۲- ارضای کامل نیازهای جسمانی و عاطفی انجام می‌گیرد. ۳- هر یک از همسران زندگی همسرش را بارور می‌گرداند. ۴- محیط زناشویی، شخصیت هر کدام از زن و شوهر را ارزشمند می‌گرداند. ۵- رابطه زن و شوهر به شکل زیر منعکس می‌شود: مراقبت، توجه به رفاه و خوشبختی یکدیگر، احترام متقابل و احساس مسئولیت اختیاری نسبت به نیازهای یکدیگر.

سازگاری زناشویی یک فرایند است که در طول زندگی زوجین بوجود می‌آید، زیرا که لازمه آن انطباق سلیقه‌ها، شناخت صفات شخصیتی، ایجاد قواعد رفتاری و شکل‌گیری الگوهای مرادده‌ای است بنابراین سازگاری زناشویی، فرایند تکاملی بین زن و شوهر است (لاسول و لاسول، ۱۹۸۲، نقل از فقیرپور، ۱۳۸۰).